کۆماری عێراق
هەرێمی کوردستان
سەرۆک

بڕیار
ژمـارە (١٠)ی سـاڵی ٢٠٢٢

بەپێـی ئەو دەسـەڵاتەی پێمانـدراوە لە بـڕگەی (یەکەم)ی مـاددەی (دەیەم) لە یاسـای سـەرۆکایەتیی هەرێمـی کوردسـتان ژمـارە (١)ی سـاڵی ٢٠٠٥ی هەمـوارکراو و پاڵپشـت بە یاسـاکاریی پەرلەمـانی کوردستان کە لە دانیشتنی ئاسایی ژمارە (٣)ی رۆژی ٢٠٢٢/٦/٢ کردوویەتی، بڕیارماندا بە دەرکردنی:

یاسای ژمارە (٤)ی ساڵی ٢٠٢٢
یاسای بەڕێوەبردن و پاراستنی ئاو لە هەرێمی کوردستان ـ عێراق

بەشی یەکەم
پێناسە و ئامانجەکان

ماددەی (١):

بۆ مەبەستی حوکمەکانی ئەم یاسایە، ئەم زاراوە و دەستەواژانەی خـوارەوە ماناکـانی بەرامبەریـان دەگەیەنن:-

یەکەم: هەرێم: هەرێمی کوردستان ـ عێراق.

دووەم: ئەنجومەنی وەزیران: ئەنجومەنی وەزیرانی هەرێم.

سێیەم: ئەنجومەن: ئەنجومەنی ئاو لە هەرێم.

چوارەم: وەزارەت: وەزارەتی کشتوکاڵ و سەرچاوەکانی ئاوی هەرێم.

پێنجەم: وەزیر: وەزیری کشتوکاڵ و سەرچاوەکانی ئاوی هەرێم.

شەشەم: سندوق: سندوقی پاراستن و بووژاندنەوەی سەرچاوەکانی ئاوی هەرێم.

حەوتەم: ئاوی ژێر زەوی: ئەو ئاوەی کە لە ژێر ڕووی زەویدا هەیە، قووڵاییەکەی هەرچەند بێت.

هەشتەم: ئـاوی سـەر زەوی: ئـاوی زێ، ڕووبـار، کانیـاو، کـارێز، ئـاوی ڕۆیشـتوو، کۆگـا سروشـتی و دەستکردەکان و ئاوی چارەسەرکراویش، دەگرێتەوە .

نۆیەم: سەرچاوەکانی ئاو: ئاوی سەر زەوی و ژێر زەوی بە هەموو سەرچاوەکانییەوە، و ئاوی قورس و ئاوەڕۆکانیش دوای چارەسەرکردنیان، دەگرێتەوە.

دەیەم: پاراسـتنی سـەرچاوەکانی ئـاو: پڕۆسـەیەکی گشـتی تەکنیکـی و یاسـاییە، کە دەبێـتە هـۆی بەرزکردنەوەی توانستی بەردەوامی ئـاو، بەردەوام بەردەستبوونی، و ڕێگـرتن لە کەمبـوونەوە و بەفیرۆدان و پیسبوونی.

یازدەیەم: بەڕێوەبردنی سەرچاوەکانی ئاو: پڕۆسەیەکی ڕێکخراوە کە دەبێتە هۆی بەردەوامی و بـاش بەکاربردنی سەرچاوەکانی ئاو لە ڕووی چەندایەتی و چۆنایەتی، بۆ هەموو بەکاربەرانی.

دوازدەیەم: بووژاندنەوەی سەرچاوەکانی ئاو: پڕۆسەیەکی ڕێکخراوە کە دەبێـتە هـۆی بووژانـدنەوەی دروستی سەرچاوەکانی ئاو.

سێزدەیەم: کۆگاکردنی ئاو: کۆکردنەوەی ئاوی بەفر و بارانە.

چواردەیەم: ڕێـڕەوی ئـاوی: ڕێچـکەی سروشـتی یـان دەسـتکردە، کە تەوژمـی ئـاویی بەشـێوەیەکی هەمیشەیی یان کاتی، پێیدا تێپەڕدەبێت.

پـازدەیەم: پاشـماوە: هەر مـاددەیەکی ڕەق، شـل، گـاز، کیمیـایی، میکـرۆب، ڤایرۆسـی، تیشـکدار یـان گەرمکراوە، کە دەبێتە هۆی پیسبوونی ئاو .

شـازدەیەم: ئـاوی قـورس: ئـاوی بەکارهـاتووە لە یەکەکـانی نیشـتەجێبوون، پـڕۆژە پیشەسـازیی، یـان تەندروستییەکان، شوێنە خزمەتگوزارییەکان و هەر بوارێکی دیـکە، و پاشـماوەی تێـدا نیشـتووە یان تواوەتەوە.

حەڤدەیەم: پیسبوونی ئاو: هەر پڕۆسەیەکە کە ببێتە هۆی گۆڕینی خەسـڵەت و پێکهـاتە بنەڕەتیەکـانی ئاو، بە جۆرێک زیان بە ژیانی مرۆڤ و زیندەوەران و ژینگە بگەێنێت.

هەژدەیەم: ئاوی چارەسەرکراو: ئەو ئاوەیە کە پاککراوەتەوە لە هەموو جۆرە پاشماوەیەک.

نۆزدەیەم: سوودمەند: ئەو لایەن و کەسانە دەگرێتەوە کە مافی بەکاربردنی ئاویان بەپێی حوکمەکـانی ئەم یاسایە، هەیە .

بیستەم: بەفیرۆدانی ئاو: زیاد بەکاربردن یـان خـراپ بەکارهێنـانی سـەرچاوەکانی ئـاوە، بە ئەنقەسـت بێت یان لە ئەنجامی کەمتەرخەمی.

بیست و یەک: هاوسەنگی ساڵانەی ئاو: دەرهێنان و بەکاربردنی ئاو، بەبڕێک کە یەکسان یان کەمتر بێت لە ئاوی بە دەستهاتوو لە هەمان ساڵدا.

ماددەی (٢):

ئامانج لەم یاسایە بریتییە لە:-

یەکەم: بەڕێـوەبردن و پاراسـتنی سـەرچاوەکانی ئـاوی هەرێـم، بـۆ گەیشـتن بە باشـترین شـێوازی بەکاربردن.

دووەم: بووژانـدنەوەی سـەرچاوەکانی ئـاو، و دیـاریکردنی بـڕ و جـۆری بەکـاربردنی، بە مەبەسـتی بەدیهێنانی ئاسایشی ئاو و پاراستنی مافی نەوەکانی داهاتوو.

سێیەم: ڕەچاوکردن و چەسپاندنی مـافی هەرێـم لە ئـاوە هاوبەشـەکانی لەگەڵ حکـومەتی ئیتحـادی و وڵاتانی دراوسێ، بۆ پاراستنی بەرژەوەندییە باڵاکانی هەرێم لە دابینکردنی ئـاو، بەشـێوەیەک کە لەگەڵ یاسا و پێوەرە نێودوڵەتییەکاندا بگونجێت.

چوارەم: بەردەوامی هەمـاهەنگی، پەیوەنـدی و گـۆڕینەوەی زانیارییەکـان، بـۆ گەیشـتن بە ڕێککەوتنـی دادپەروەرانە بە ئاڕاستەی دابەشکردنی بڕ و جۆری ئاوی ڕۆیشتوو و هاتوو بۆ هەرێم.

پێنجەم: چارەسەرکردنی سەرچاوە ئاوییە پیسبووەکان و گرنگیدان بە پاراستنی ژینگە.

بەشی دووەم
بنەما گشتییەکان

ماددەی (٣):

ئـاو سـامانێکی نیشـتیمانییە، سـەرچاوەکانی بە مـوڵکی گشـتی دادەنرێـت، بە مـۆڵەت و بەپێـی حوکمەکانی ئەم یاسایە، سوودیان لێوەردەگیرێت.

ماددەی (٤):

حکومەتی هەرێم بە هەماهەنگی لەگەڵ حکومەتی ئیتحادی بەشدار دەبێت لە:-

یەکەم: داڕشتنی سیاسەتی ئاو.

دووەم: داڕشتنی سیاسەتی بەکارهێنانی سەرچاوەکانی ئاو لەگەڵ وڵاتانی دراوسێدا، بەپێی پەیماننامە و نەریتە نێودەوڵەتییەکان.

ماددەی (٥):

یەکەم: بەکاربردنی ئاو لە ڕووی لە پێشینەییەوە بەم شێوەیە دەبێت:-

١- خواردنەوە و بەکاربردنی بۆ پێویستی خزمەتگوزاریی.

٢- ئاژەڵداری و سامانی ماسی.

٣- مەبەستەکانی ئاودێریی و کشتوکاڵ.

٤- پێداویستیەکانی پیشەسازی و بەرهەمهێنانی کارەبا.

٥- مەبەستەکانی ژینگەیی و کەرتی گەشتوگوزاریی.

٦- مەبەستەکانی وەبەرهێنان.

دووەم: گوڕینی جۆری بەکاربردنی ئاو لەسەر بنەمای مۆڵەتی ڕێپێدانی نوێ دەبێت.

بەشی سێیەم
بەڕێوەبردنی سەرچاوەکانی ئاو

ماددەی (٦):

وەزارەت پێویستە ئەمانەی خوارەوە ئەنجام بدات:-

یەکەم: ئامادەکردنی پلانی تـایبەت بە بەڕێـوەبردنی سـەرچاوەکانی ئـاو و پڕۆژەکـانی، بە هەمـاهەنگی لەگەڵ وەزارەتەکـــانی تـــری پەیوەندیـــدار، بە مەبەســـتی بەکـــاربردنی لەلایەن کەرتە سوودمەندەکانەوە.

دووەم: بەرزکردنەوەی تواناکان و گەشەپێدانی پیشەیی لە بواری بەڕێوەبەردنی سەرچاوەکانی ئاو.

سێیەم: دانـانی پلانـی بووژانـدنەوە و بەڕێـوەبردنی ئـاو، بە هەمـاهەنگی لایەنە پەیوەندیـدارەکانی حکـومەت و بەشـدارپێکردنی دانیشـتووان و ڕێکخـراوە ناحکومییەکـان و کەرتـی تـایبەت لە پرۆسەکەدا.

چوارەم: هەمـاهەنگی لەگەڵ وەزارەتە پەیوەندیـدارەکان، ڕێکخـراوی نـاحکومی و ڕاگەیانـدنەکان، بـۆ بڵاوکردنەوەی هۆشیاری گشتی دەربارەی گرنگی زیندەگی سەرچاوەکانی ئاو و بـایەخ پێـدانی لە قۆناغەکانی خوێندندا.

ماددەی (٧)

یەکەم: ئەنجومەنێـک لە وەزارەت، بەنـاوی (**ئەنجـومەنی ئـاو لەهەرێـم**) بە سـەرۆکایەتی وەزیـر و بە ئەندامیەتی هەر یەک لەمانەی خوارەوە، پێکدێت:-

١- بریکاری وەزارەت بۆ کاروباری سەرچاوەکانی ئاو.

٢- سەرۆکی دەستەی پاراستن و چاککردنی ژینگەی هەرێم.

٣- بەڕێوەبەری گشتی ئاو و ئاوەڕۆ لە وەزارەتی شارەوانی و گەشتوگوزاری هەرێم.

٤- بەڕێوەبەری گشتی سەرچاوەکانی ئاو لە وەزارەت.

٥- بەڕێوەبەری گشتی بەنداو و کۆگاکانی ئاو لە وەزارەت.

٦- بەڕێوەبەری گشتی توێژینەوە لە وەزارەت.

بەڕێوەبەری گشتی باخداری و پاوان و دارستان لە وەزارەت.

دووەم: نـوێنەری ئەو لایەنـانەی خـوارەوە بەشـداری کۆبوونەوەکـانی ئەنجـومەن دەکەن، بە مەرجێـک پلەی وەزیفییان لە بەڕێوەبەری گشتی کەمتر نەبێت، بەبێ ئەوەی مافی دەنگدانیان هەبێت:-

١- وەزارەتی پلاندانانی هەرێم.

٢- وەزارەتی کارەبای هەرێم.

٣- وەزارەتی ناوخۆی هەرێم.

٤- وەزارەتی تەندروستی هەرێم.

سێیەم: فەرمانبەرێـک لە وەزارەت وەک سـکرتێری ئەنجـومەن لەلایەن وەزیـرەوە دیاریـدەکرێت، بە مەرجێک لانیکەم هەڵگری بڕوانامەی بەرایی زانکۆیی بێت.

چوارەم: ئەنجومەن دەتوانێت، بەپێی پێویست، میوانـداری پسـپۆڕان، بـۆ وەرگرتنـی ڕا و بۆچوونیـان بکات.

پێنجەم: ئەنجومەن سێ مانگ جارێک یان هەر کات پێویست بێت لەسەر داوای سەرۆک کۆدەبێتەوە.

شەشەم ڕاسپاردە و پێشنیازە پێویستیەکان لەلایەن وەزیرەوە بۆ ئەنجومەنی وەزیران بەرزدەکرێتەوە.

ماددەی (٨):

ئەرکەکانی ئەنجومەن:-

یەکەم: دانانی سیاسەتی ناوخۆیی ئاو لە هەرێم.

دووەم: پەسەندکردنی پلانی بەکارهێنانی ئاو لەلایەن گشت کەرتەکانەوە.

سێیەم: بڕیاردان لەسەر پرۆژەی سەرچاوەکانی ئاو و بەکاربردنی.

چوارەم: بڕیاردان لەسەر پلانی وەبەرهێنان لە بواری بەڕێوەبردنی سەرچاوەکانی ئاو و پاراستنی.

پێنجەم: بڕیاردان لەسەر ستراتیژیەتی نیشتیمانی تایبەت بە کەش و هەوا و بەرزەفتکردنی کاریگەریەکانی لەسەر پاراستن و بووژاندنەوەی سەرچاوەکانی ئاو.

شەشەم: بڕیاردان لە پلانی دابەشکردنی ئاو لە نێوان کەرتە جیاجیاکان و بەکاربردنە سەرەکییەکانی ئاو.

حەوتەم: کارکردن بۆ دابینکردنی بودجەی پێویست بۆ جێبەجێکردنی پرۆژەکانی بەنداوی گەورە و مامناوەندی و پرۆژە هەمەجۆرەکانی ئاو.

هەشتەم: دانانی پلانی بەکارهێنانی سیستەمی ئاودێری نوێ بۆ پەرەپێدانی بەرهەمی کشتوکاڵی، بە مەرجێک گونجاوبێت لەگەڵ سوودی ئابووری و پشکی ئەو ئاوەی بۆ پرۆژە کشتوکاڵییەکە تەرخانکراوە.

نۆیەم: داڕشتنی پلانی گونجاو بۆ بەرەنگاربوونەوەی ووشکە ساڵی و لافاو و پیسبوونی سەرچاوەکانی ئاو، بە هەماهەنگی لەگەڵ لایەنە پەیوەندیدارەکان.

بەشی چوارەم

پاراستنی سەرچاوەکانی ئاو

ماددەی (٩):

ئەم کارانەی خوارەوە ڕێگەپێنەدراون:-

یەکەم: فڕێدانی پاشماوەی ناوچەکانی نیشتەجێبوون، پرۆژە پیشەسازی، کشتوکاڵی و بازرگانییەکان، تەقەمەنی، پاشماوەی تەندروستی یان هەر بوارێکی تر بۆ ناو سەرچاوەکانی ئاو، تەنها لەو بارەدا نەبێت کە چارەسەری زانستی پێویستی بۆ کرابێت.

دووەم: ئەنجامدانی گۆڕانکاری لە ڕێڕەوەی سەرچاوەکانی ئاو، بەجۆرێک ببێتە هۆی کەمکردنەوەی بڕی ئاو یان پیسبوونی ئاو یان ڕودانی لافاو.

سێیەم: بیرهەڵکەندن یان بەکارهێنانی ئاوی ژێرزەوی بەبێ مۆڵەتی وەزارەت.

چوارەم: هەر چالاکییەک بۆ کۆگاکردنی یان کەمکردنەوەی سەرچاوەکانی ئاو بەبێ مۆڵەتی پێشوەخت.

پێنجەم: داپۆشینی پاشماوەی بە هەر ڕێگەیەک کە دەرئەنجام کاریگەری لەسەر جۆر و توانستی سەرچاوەکانی ئاوی سەرزەوی یان ژێرزەوی یان ژینگە دروست بکات.

شەشەم: بەکارهێنانی قڕکەر بۆ قەڵاچۆکردنی پەتا کشتوکاڵییەکان یان پەیینی کیمیایی، کە ببێتە هۆی پیسبوونی سەرچاوەکانی ئاو.

حەوتەم: دامەزراندنی هەر پرۆژەیەک یان کارگەیەک یان خانوویەکی نیشتەجێبوون لەسەر کەناری ڕووبار و لقەکانیان، دەریاچە، کۆگاکانی ئاو، و زەوییەکانی دەوروپشتیان لە سنووری دیاریکراو، بەبێ وەرگرتنی مۆڵەتی وەزارەت، جگە لە پرۆژەکانی ئاو و ئاوەڕۆ.

هەشتەم: بەکارهێنانی ماددەی ژەهراوی یان کارەبا یان قڕکەر یان تەقەمەنی بۆ ڕاوی ماسی و گیاندارە ئاوییەکانی دیکە، بەجۆرێک کە ببێتەهۆی پیسبوونی سەرچاوە ئاوییەکان.

نۆیەم: فڕێدانی پاشماوەی نەوتی، لە سەرچاوەکانی ئاوی سەرزەویدا، یان لە ناو ڕێڕەوی ئاوی باران و کانیاو و کارێز و دەریاچە و گۆماوەکاندا یان لە ناو ئاوی ژێرزەوی و ناوچەکانی بووژاندنەوەدا.

دەیەم: فڕێدانی لاشەی ئاژەڵ و پەلەوەر بۆ ناو ڕێڕەوی ئاو یان ناوچەکانی بووژانەوەی ئاوی ژێرزەوی.

یازدەیەم: هەر چالاکییەک کە ببێتەهۆی پیسبوونی ئاو، یان کەنار و ڕۆخی ڕیڕەوەکانی ئاوی سروشتی، یان کاریگەری نەرێنی لەسەر بڕو و جۆری ئاوەکە دروست بکات.

ماددەی (١٠):

یەکەم: وەزارەت، سیستەمی چاودێری، لەسەر بڕ و جۆری ئاو، لە سەرچاوەکانی ئاوی سروشتی دادەنێت، بۆ مسۆگەرکردنی پاراستن، زیادکردنی توانست و ڕێگرتن لە پیسبوون.

دووەم: وەزارەت پابەندە بە دانانی تۆمارێکی تایبەت بەو بیرانەی کە بەر لە دەرچوونی ئەم یاسایە بە مۆڵەت یان بێ مۆڵەت هەڵکەندراون، و ڕێکاری پێویست بۆ گونجاندنیان لەگەڵ حوکمەکانی ئەم یاسایە دەگرێتەبەر.

ماددەی (١١):

یەکەم: پێویستە بەکاربردنی ئاو لە هەرێم بەپێی ستاندارد و کواڵیتی جیهانی بێت.

دووەم: چارەسەرکردنی سەرچاوەی ئاوە پیسبووەکان و ئاوەڕۆکان بە دانانی وێستگەی چارەسەریی گونجاوی سەردەمیانە دەبێت.

سێیەم: هەر پرۆژەیەک کە پاشماوەی لێ پەیدا ببێت، تا ئەو کاتەی ڕێنمایی وەزارەتە پەیوەندیدارەکان جێبەجێ نەکات، ڕێگە بە دامەزراندنی نادرێت.

چوارەم: ڕێگە بە دامەزراندنی هیچ پرۆژەیەک نادرێت، ئەگەر یەکەی چارەسەرکردنی پاشماوەی نەبێت.

پێنجەم: ئەو پرۆژانەی بوونی یاساییان هەیە و پاشماوەیان دەڕژێتە نێو سەرچاوەکانی ئاو، ماوەی (٦) شەش مانگیان لە ڕێکەوتی بەرکاربوونی ئەم یاسایە پێدەدرێت، بۆ دامەزراندنی یەکەی چارەسەرکردنی پاشماوە، بە پێچەوانەوە، مۆڵەتی کارکردنیان لێدەسەندرێتەوە.

ماددەی (١٢):

یەکەم: وەزارەت پلانی ساڵانە و مامناوەندی و درێژخایەنی کەرت و بوارە جۆراوجۆرەکان لە بەکاربردنی ئاودا پەسەند دەکات، بۆ هێنانەدی هاوسەنگی ساڵانەی ئاو و دادپەروەریی لە دابەشکردنیدا.

دووەم: وەزارەت پلان بۆ ڕێگرتن لە ڕۆچوونی زەوی، سێڵاو، لافاو، چاککردنی ڕێڕەوی شیو و کەناڵە گشتییەکان و کەناری ڕووبارەکان، و چاودێری هاتنی سێڵاو و لافاو و بەکارهێنانی ئاوی پرۆژەکانی ئاودێری دادەنێت، بەجۆرێک گەرەنتی پاراستنی ئاو لە بەفیڕۆدان و پیسبوون، بکات.

ماددەی (١٣):

یەکەم سندوقێک بەناوی (**سندوقی پاراستن و بووژاندنەوەی سەرچاوەکانی ئاو لە هەرێم**)، بەپێی حوکمەکانی ئەم یاسایە، دادەمەزرێت.

دووەم: سندوق ئەنجومەنێکی کارگێری بۆ بەڕێوەبردنی کارەکانی دەبێت، و بە پەیڕەوێک لەلایەن ئەنجومەنی وەزیرانەوە، پێکدەهێنرێت.

ماددەی (١٤):

یەکەم: داهاتی سندوق لەم سەرچاوانەی خوارەوە پێکدێت:-

١- گوژمەی تەرخانکراو لە بودجەی ساڵانەی هەرێم.

٢- هەر کۆمەک و یارمەتیەک، کە بەپێی یاسا پێشکەش بە سندوق دەکرێت.

دووەم: داهاتی سندوق بۆ مەبەستی پاراستن و بووژاندنەوەی سەرچاوەکانی ئاو و ڕێگەگرتن لە پیسبوونی، بەکاردێت.

سێیەم: شێوازی خەرجکردنی داهاتی سندوق بە پەیڕەوێك ڕێکدەخرێت کە لەلایەن ئەنجومەنی وەزیرانەوە، دەردەچێت

ماددەی (١٥):

دەزگای ئاسایش و پۆلیسی پاراستنی دارستان و ژینگە، ئەرکی پاراستنی سەرچاوەکانی ئاو لە ئەستۆ دەگرن.

ماددەی (١٦):

یەکەم:

١- گشت پرۆژەکانی بەکاربردنی سەرچاوەکانی ئاو، بەپێی یاسا بەرکارەکانی هەرێم، دوای لارینەبوونی لایەنە پەیوەندیدارەکان لەلایەن وەزارەتەوە ڕێپێدانیان بۆ دەکرێت.

٢- گشت پرۆژەکانی وەبەرهێنان، بەپێی یاسا بەرکارەکانی هەرێم، دوای لارینەبوونی لایەنە پەیوەندیدارەکان لەلایەن وەزارەتەوە ڕێپێدانی بەکاربردنیان بۆ دەکرێت.

دووەم: پێویستە لەسەر سوودمەندانی ئاوی سەرزەوی و ژێرزەوی، کە بێ مۆڵەتن، لە کەرتەکانی کشتوکاڵ و پیشەسازی و بازرگانی و گەشتوگوزار، داواکاریی مافی سوودمەندبوون لە ئاو پێشکەش بکەن، و لە ماوەی (٦) شەش مانگ لە ڕێکەوتی بەرکاربوونی ئەم یاسایە، مۆڵەت لە وەزارەت وەربگرن، بەپێچەوانەوە، سوودمەند بە سەرپێچیکار لە حوکمەکانی ئەم یاسایە هەژمار دەکرێت.

سێیەم: هەر زێدەڕۆییەک لەلایەن سوودمەندی ئاو، زیاد لەو بڕە ئاوەی ڕێپێدراوە، بە سەرپێچی هەژمار دەکرێت، و سەرپێچیکار بەپێی حوکمەکانی ئەم یاسایە سزا دەدرێت.

چوارەم: وەزارەت دەتوانێت پێداچوونەوە بە مۆڵەتەکان و بە بڕی ئاوی سەرزەوی و ژێرزەوی مۆڵەتپێدراودا، لەبەر ڕۆشنایی پرۆسەی بووژاندنەوەی سەرچاوەکانی ئاودا، بکات.

ماددەی (١٧):

وەزیر دەتوانێت، بیرهەڵکەندن یان بەکارهێنانی بیر، لە هەندێک ناوچە قەدەغە بکات، بەپێی ڕاپۆرتی ئەنجومەن، بە مەرجێک مەترسی دابەزینی بڕ و ئاست و جۆری ئاوی ژێرزەوی هەبێت، بەپێی حوکمەکانی ئەم یاسایە و یاسا بەرکارەکانی هەرێم، قەرەبووی خاوەن بیر دەکرێتەوە بەو زیانەی کە لە ئەنجامی ئەو بڕیارە پێیدەکەوێت.

ماددەی (١٨):

پێویستە وەزارەت، ئەم ڕێوشوێنانەی خوارەوە، بۆ ڕێکخستنی ناوچەی باراناوی، کە دەبێتە هۆی ڕوودانی سێڵاو و لافاو لەو ناوچەیەی پێیدا دەڕوات، بگرێتە بەر:-

یەکەم: پاراستنی خاک و بەرگی ڕووەکی بە ڕێگای گونجاو، و چاندنی ئەو ڕووەکانەی خۆڵ جێگیر دەکەن، بۆ پاراستنی ناوچەکە لە داماڵین و ڕۆچوون.

دووەم: ڕێکخستن و نۆژەنکردنەوە لە ڕێڕەوی شیوەکان و دروستکردنی پرۆژەی پێویست بۆ پاراستنی خاک.

سێیەم: قەدەغەکردنی فراوانکاری لە پەیداکردنی زەوی کشتوکاڵی یان دامەزراندنی پرۆژەی شارستانی یان پیشەسازی لەسەر ڕێڕەوی شیوەکان، کەنار ڕووبارەکان، بەنداو و کۆگاکانی ئاو، ئەگەر کاریگەری نەرێنی لەسەر سەرچاوەکانی ئاو هەبوو.

بەشی پێنجەم

حوکمە سزاییەکان

ماددەی (١٩):

هەر کەسێک، سەرپێچی حوکمەکانی ئەم یاسایە، جگە لە حوکمی ماددەی (٩)ی ئەم یاسایە بکات، بە بەندکردن بۆ ماوەیەک لە (٣) سێ مانگ زیاتر نەبێت یان بە پێبژاردنێک کە لە (٧,٠٠٠,٠٠٠) حەوت ملیۆن دینار کەمتر نەبێت و لە (١٠,٠٠٠,٠٠٠) دە ملیۆن دینار زیاتر نەبێت یان بە هەردووکیان، سزادەدرێت.

ماددەی (٢٠):

یەکەم: هەر کەسێک، سەرپێچی حوکمەکانی ماددەی (٩)ی ئەم یاسایە بکات، بە بەندکردن بۆ ماوەیەک لە (٦) شەش مانگ کەمتر نەبێت و بە پێبژاردنێک کە لە (٧,٠٠٠,٠٠٠) حەوت ملیۆن دینار کەمتر نەبێت و لە (١٠,٠٠٠,٠٠٠) دە ملیۆن دینار زیاتر نەبێت، سزا دەدرێت، و لابردنی سەرپێچییەکە و گەڕاندنەوەی ماددە یان پاشماوەکان بۆ شوێنی پێشوویان یان لەناوبردنیان لە ئەستوی سەرپێچیکار دەبێت.

دووەم: لە حاڵەتی دووبارەکردنی ئەو سەرپێچییەی کە لە بڕگەی (یەکەم)ی ئەم ماددەیەدا هاتووە، بە بەندکردن بۆ ماوەیەک کە لە (١) یەک ساڵ کەمتر نەبێت و بە پێبژاردنێک کە لە (١٠,٠٠٠,٠٠٠) دە ملیۆن دینار کەمتر نەبێت و لە (١٥,٠٠٠,٠٠٠) پازدە ملیۆن دینار زیاتر نەبێت، سزا دەدرێت، و لابردنی سەرپێچییەکە لە ئەستۆی سەرپێچیکار دەبێت.

سێیەم: سزاکانی هاتوو لەم یاسایەدا، ڕێگرنابن لە سەپاندنی هەر سزایەکی توندتر کە لە یاسا بەرکارەکاندا هاتبێت.

بەشی شەشەم
حوکمە کۆتاییەکان

ماددەی (٢١):

وەزیر ڕێنمایی پێویست بۆ ئاسان جێبەجێکردنی حوکمەکانی ئەم یاسایە دەردەکات.

ماددەی (٢٢):

کار بە دەقی هیچ یاسا یان بڕیارێک ناکرێت کە لەگەڵ حوکمەکانی ئەم یاسایەدا ناکۆک بێت.

ماددەی (٢٣):

پێویستە ئەنجومەنی وەزیران و لایەنە پەیوەندیدارەکان حوکمەکانی ئەم یاسایە جێبەجێ بکەن.

ماددەی (٢٤):

ئەم یاسایە لە دوای تێپەڕبوونی (٦٠) شەست ڕۆژ لە ڕێکەوتی بڵاوکردنەوەی لە ڕۆژنامەی فەرمی (وەقایعی کوردستان)دا، جێبەجێ دەکرێت.

هۆیەکانی دەرچوواندن

لە پێناو دابینکردنی ئاسایشی ئاو لە هەرێم، و لەبەر گرنگی ئاو لە ژیانی مرۆڤ و کاریگەری لەسەر واقیعی کۆمەڵایەتی و ئابووری و سیاسی وەکو سامانێکی نیشتیمانی و بۆ ڕێگرتن لە خراپ بەکارهێنانی، و دەستەبەری بەردەوامبوونی سەرچاوەکانی ئاو، و دابەشکردنی بەشێوەیەکی دادپەروەرانە و بووژاندنەوە و پاراستنی، ئەم یاسایە دەرچووێندرا.

نێچیرڤان بارزانی
سەرۆکی هەرێمی کوردستان